

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА ПОЛЬЩІ

УДК 346.2

Постановка проблеми. Україна підписала Договір про асоціацію (2014 р.) та взяла на себе зобов'язання щодо приведення національного законодавства у відповідність з *acquis communautaire* Європейського Союзу. Попереду довготривалий процес приведення у відповідність внутрішнього права з правом ЄС. На цьому шляху актуальним є врахування досвіду інших європейських країн, що набули членство в Європейському Союзі. Особливо доречним видається врахування досвіду Польщі, оскільки серед країн-членів ЄС перед польським законодавцем поставали ті самі виклики: переформатування економіки у відповідності з новими ринковими умовами, приватизація, скасування соціалістичного законодавства тощо.

Підписавши в грудні 1991 р. Договір про Асоціацію з ЄС [1], уряд Польщі ініціював програму економічної, правової та політичної трансформації, відомої як Економічна програма трансформації, спрямованої на «утвердження ринкового народного господарства спроможного доєднатися до успішних економік країн Європейської Спільноти¹». А вже в 2004 р. отримала повноцінне членство в Європейському Союзі. Таким чином, за досить короткий період змогла досягти поставленої цілі. Тому досвід Польщі, зокрема в аспекті реформування корпоративного права, є справді вартим уваги.

Стан дослідження. Проблематика системи господарських товариств була предметом дослідження ряду українських вчених, зокрема таких як В.А.Васильєва, О.М.Вінник, А.В.Зеліско, О.І.озуляк, О.Р.Кібенко, В.М.Махінчук, О.В.Овченко, І.Б.Саракун, І.В.Спасибо-Фатєєва, Л.В.Сішук, Є.В.Чеботарьов та інші. Однак процес трансформації та пошуку оптимальних правових

1 Станом на 1991 р. офіційна назва була Європейська Спільнота (European Community), а не Європейський Союз (European Union).

форм для залучення зовнішнього капіталу залишився мало дослідженим.

Постановка завдання. Завдання дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати сучасні тенденції розвитку корпоративного права Польщі з метою врахування польського досвіду при подальшому реформуванні господарського права України.

Виклад основного матеріалу. Важливим елементом реалізації Економічної програми трансформації Польщі було приведення системи господарських товариств у відповідність з директивами ЄС. Тому в 2001 р. було прийнято Кодекс торговельних товариств (далі – КТТ), який, притримуючись польської національної правової традиції, врахував основні вимоги *acquis communautaire* ЄС та закріпив сучасну систему господарських товариств: сім видів національних товариств (вони підпорядковуються лише польському праву) та 2 види так званих «європейських» або «наднаціональних» товариств. До національних товариств належать: просте товариство, повне товариство, партнерське товариство, командитне товариство, командитно-акціонерне товариство, товариство з обмеженою відповідальністю та акціонерне товариство [2, с. 28]. До «європейських» товариств з місцезнаходженням у Польщі належать: Європейське об'єднання економічних інтересів (*Europejskie zgrupowanie interesów gospodarczych*) та Європейське товариство (*spółka europejska*) [3]. Перелік товариств має закритий характер; тобто створення товариств інших, ніж вказані вище, за польським правом є недопустимим.

Таким чином, важливою особливістю польського корпоративного законодавства є поділ на товариства осіб та товариства капіталу. Ця лінія розмежування відповідає моделі, відомій у більшості сучасних юрисдикцій, і вона була розроблена правовою доктриною з появою теорії правосуб'єктності. При цьому товариство осіб в польській правовій доктрині не є повноцінною юридичною особою (зокрема, не є суб'єктом податкового права), однак наділене дієздатністю, може діяти від свого імені, в тому числі набувати прав і обов'язків, бути відповідачем і пред'являти позов від свого імені. За винятком вкладників, учасники з повною відповідальністю несуть юридичну відповідальність за зо-

бов'язаннями товариства в повному обсязі. Поряд з повною відповідальністю суттєва перевага товариств осіб Польщі полягає в тому, що вони не є суб'єктом сплати податку на прибуток (корпоративного податку).

Втім варто відзначити, що КТТ динамічно змінюється у відповідності з потребами ринку та соціально-економічних груп. Командитно-акціонерне товариство, просте акціонерне товариство та новелізація положень про групи компаній є тому яскравими прикладами.

Командитно-акціонерне товариство (далі – КАТ). Командитно-акціонерне товариство (*spółka komandytowo-akcyjna* – S.K.A.) класифікується як товариство осіб, що відрізняється від багатьох інших юрисдикцій, де командитно-акціонерне товариство ближче до акціонерного товариства та зазвичай визнається як повноцінна юридична особа [4]. Інвестори, які є акціонерами, можуть обмежити свою відповідальність сумами, сплаченими за їхні акції, тоді як учасники з повною відповідальністю (генеральні партнери) мають необмежену відповідальність.

КАТ проектувалось як механізм, розроблений для поєднання доступу до ринку капіталу з організаційною гнучкістю, сприятливим оподаткуванням (податок з доходів фізичних осіб, а не корпоративний податок) та імунітетом від поглинань, але мети досягнуто не було, що не в останню чергу пов'язано з непослідовністю та невідповідністю між податковим законодавством і КТТ [5].

Вищий адміністративний суд Польщі у рішенні від 16.01.2012 р. постановив, що прибуток КАТ підлягає оподаткуванню лише під час виплати дивідендів [6]. Більше того, таке тлумачення було підтверджено Міністерством фінансів у роз'ясненні від 11.05.2012 р [7]. Однак незабаром після цього було оголошено, що Міністерство фінансів працює над внесенням поправок до податкового законодавства, згідно з якими планується прирівняти командитно-акціонерні товариства до платників податку на прибуток підприємств на загальних підставах. В підсумку це зумовило подвійне оподаткування прибутку КАТ, і таким чином нівелювало основну перевагу останнього. Тому на сьогодні КАТ

не користуються популярністю в процесі провадження існуючої чи реєстрації нової підприємницької діяльності.

Просте акціонерне товариство. Іншим прикладом пошуку підходящого механізму залучення капіталу в економіку Польщі є просте акціонерне товариство. Закон про просте акціонерне товариство (*prosta spółka akcyjna*, P.S.A.) прийнято у 2019 р. та введено в дію з 1 липня 2021 року. Статутний капітал у простому акціонерному товаристві поділений на частки і має становити не менше 1 злотого. Воно може бути засновано однією або декількома особами – як фізичними особами, так і юридичними особами (проте воно не може бути створене виключно одноосібним ТОВ) та організаційними підрозділами, які не є юридичними особами та яким надано правоздатність згідно із законом. Для прийняття рішень, як правило, потрібна абсолютна більшість голосів. Винятки становлять рішення загальних зборів, які встановлюють суворіші вимоги при ухваленні рішень, зокрема щодо продажу підприємства та ліквідації товариства (3/4 голосів), позбавлення акціонерів переважного права (4/5 голосів) або внесення змін до статуту, передбачаючи збільшення переваг для акціонерів або обмеження їхніх прав (необхідна згода всіх зацікавлених акціонерів).

На етапі проектування нової правової форми пропонувалося закріпити її на рівні окремого нормативно-правового акту, за аналогією з Європейським акціонерним товариством [8]. Однак в підсумку вирішили включити його до КТТ Польщі, як це відбулося в інших країнах, де запроваджено аналогічну правову форму (Франція, Словаччина). Поряд з тим слід відзначити, що закріплення нової правової форми зустріло суттєву критику в польській правовій науці. Зокрема домінували думки про: непотрібність нормативного акту, оскільки поставлені законодавцем цілі можна досягти й іншими рішеннями; додаткові ризики кредиторів таких товариств (відсутність акціонерного капіталу) [9]; загрозу інтересам потенційних акціонерів (акції можуть виявитися такими, що не мають вартості; відсутність обмежень щодо пріоритету між класами акцій, що може порушити правило рівного ставлення до акціонерів) [10]; порушення закритої системи правових форм товариств визначених в КТТ.

Втім більшість сучасників сходяться на тому, що просте АТ є потенційно ефективною правовою формою бізнесу перш за все для технологічних компаній, і в перспективі дана правова форма буде використовуватися ширше. Прогнозується, що кількість нових ТОВ зменшиться, виходячи з того, що за своїми ознаками просте АТ більше схоже на товариство з обмеженою відповідальністю, ніж на акціонерне товариство [11, с. 82].

Групи компаній. І зрештою останні зміни в корпоративному праві Польщі відбулися 13 жовтня 2022 року, коли набули чинності зміни до КТТ, якими закріплено нові положення про групи компаній у польському праві, а також додатково внесено зміни стосовно товариств капіталу. Зокрема було посилено позицію наглядових рад, запроваджено статутний обов'язок лояльності членів правління, та доктрина ділового судження, у відповідності з якою має відбуватися оцінка належної обачності членів правління в процесі прийняття ними рішень у корпоративному управлінні [12, с. 158]. Ці зміни стосуються товариств з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариств, оскільки щодо простого АТ подібне положення вже було прийнято раніше односно з запровадженням відповідної правової форми.

Згідно з цим положенням термін «група компаній» означає об'єднання контролюючої компанії та дочірньої компанії або компаній, які є товариствами капіталу, згідно рішення про участь у групі компаній зі спільною стратегією з метою реалізації спільного інтересу.

Для групи компаній пов'язаних відносинами домінування та залежності має бути загалом три елементи: наявність спільної стратегії, затвердженої в рішенні щодо участі в групі компаній, єдине управління контролюючою компанією над дочірніми компаніями та внесення до реєстру. Правила стосуються фактичних холдингів і вимагає прямої декларації-згоди з боку компанії на користь застосування цього положення.

Висновки. Таким чином, в корпоративному праві Польщі було здійснено декілька спроб запропонувати ринку ефективний інструмент залучення акціонерного капіталу, а саме командитне товариство на акціях, просте акціонерне товариство а також хол-

динг (група компаній). Вони є підтвердженням того, що система господарських товариств є динамічною структурою та періодично потребує модернізації у відповідності з соціально-економічними потребами конкретної держави.

Досвід правового регулювання Польщі стосовно різновидів акціонерного товариства варто врахувати при подальших змінах в акціонерному праві України, в тому числі в рамках рекодифікації Цивільного кодексу України.

1. *The EC-Poland Association Agreement: Harmonization of an Aspiring Member State's Company Law*, *Harvard International Law Journal*, Volume 34, Issue 1, 1993. P. 105-137.
2. *Корпоративне право Польщі та України : монографія / Васильєва В. А., Ковалишин О. Р., Гербет Анджей [та ін.] ; за ред. проф. В. А. Васильєвої. – Івано-Франківськ, 2016. – 375 с.*
3. *Ustawa o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej* (Dz. U. Nr 62, poz. 551)
4. *Arkadiusz Radwan and Tomasz Regucki, The Possibilities for and Barriers to Sustainable Companies in Polish Company Law. Research Paper Series No. 2012-32.*
5. *Przemysław Molik, 'Prawo podatkowe ogranicza wejście spółek na giełdę' Gazeta Prawna (2nd March 2010).*
6. *The Verdict of Supreme Administrative Court of 16.01.2012, II FPS 1/11*
7. *Ministry of Finance – General Interpretation of 11.05.2012, DD5/033/1/12/ KSM/DD-125.*
8. *Ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20050620551>*
9. *Aleksander Kappes, „Prosta spółka akcyjna – czy rzeczywiście prosta i czy potrzebna? Uwagi do projektu nowelizacji Kodeksu spółek handlowych, wprowadzającego prostą spółkę akcyjną, Przegląd Prawa Handlowego 5, 2018.*
10. *Piotr M. Wiórek, „O braku potrzeby wprowadzenia prostej spółki akcyjnej (PSA) z perspektywy prawnoporównawczej”, Przegląd Prawa Handlowego, 5, 2018.*
11. *Paweł Zdanikowski, Simple Joint-Stock Company – A New Type of Polish Commercial Company Dedicated (Mostly) to New-Technology Entities, Review of European and Comparative Law, Volume XXXIX, 2019, p. 79-97.*

12. *Aleksandra Sikorska-Lewandowska, New group of companies law in Poland, European Company Law, Volume 19, Issue 6 (2022) pp. 156 – 159.*

Олійник О.С. Сучасні тенденції модернізації корпоративного права Польщі

В статті аналізуються останні тенденції реформування корпоративного права Польщі. Основний акцент приділений системі господарських товариств та аналізу не стільки альтернативних форм товариств, як різновидів їх класичних типів, пристосованих до потреб сучасної економіки (просте акціонерне товариство, командитно-акціонерне товариство).

Автор обґрунтовує, що в умовах розпочатого процесу інтеграції України до ЄС актуальним є врахування досвіду інших європейських країн, що набули членство в Європейському Союзі. Особливо доречним видається врахування досвіду Польщі, оскільки серед країн-членів ЄС перед польським законодавцем поставали ті самі виклики: реформатування економіки у відповідності з новими ринковими умовами, приватизація, скасування соціалістичного законодавств тощо.

Стверджується, що важливою особливістю польського корпоративного законодавства є поділ на товариства осіб та товариства капіталу. Ця лінія розмежування відповідає моделі, відомій у більшості сучасних юрисдикцій, і вона була розроблена правовою доктриною з появою теорії правособ'єктності.

Особлива увага приділена командитно-акціонерному товариству та простому акціонерному товариству. Наголошується на тому, що подвійне оподаткування прибутку КАТ нівелювало основну перевагу останнього. Тому на сьогодні КАТ не користуються популярністю в процесі провадження існуючої чи реєстрації нової підприємницької діяльності. А просте АТ є потенційно ефективною правовою формою бізнесу перш за все для технологічних компаній.

Автор робить висновок, що в корпоративному праві Польщі було здійснено декілька спроб запропонувати ринку ефективний інструмент залучення акціонерного капіталу (командитне товариство на акціях, просте акціонерне товариство). Однак жоден із них поки-що не виправдав очікувань. Втім такі спроби є підтвердженням того, що система господарських товариств є динамічним явищем та періодично потребує модернізації у відповідності з соціально-економічними потребами конкретної держави.

Підсумовується, що досвід правового регулювання різновидів акціонерного товариства варто врахувати при подальших змінах в акціонерному праві України, в тому числі в рамках рекодифікації Цивільного кодексу України.

Ключові слова: право Польщі, командитне товариство, командитно-акціонерне товариство, юридична особа, суб'єкти права, організаційно-правова форма юридичних осіб, товариство, підприємницьке товариство

Oliynyk O.S. Current trends in the modernization of corporate law in Poland

The article analyzes the latest trends in corporate law reform in Poland. The main emphasis is placed on the system of economic companies and the variety of

subclasses of classical types of companies that should satisfy the needs of the modern economy (simple joint-stock company, limited joint-stock company).

The author justifies that in the conditions of the initiated process of Ukraine's integration into the EU, it is relevant to take into account the experience of other European countries that have gained membership in the European Union. Taking into account the experience of Poland seems especially appropriate, since the same challenges faced the Polish legislator among the EU member states: reformatting the economy in accordance with new market conditions, privatization, abolition of socialist legislation, etc.

It is argued that an important feature of Polish corporate legislation is the division into partnerships and corporations. This line of demarcation follows the pattern known in most modern jurisdictions and has been developed by legal doctrine with the emergence of the theory of legal personality.

Special attention is paid to limited joint-stock partnership and simple joint-stock company. It is emphasized that the double taxation of limited joint-stock partnership's profit eliminated the main advantage of the latter. That is why, today, limited joint-stock partnerships are not popular in the process of conducting an existing or registering a new business. And a simple JSC is a potentially effective legal form of business, first of all, for technology companies.

The author concludes that several attempts have been made in the corporate law of Poland to offer the market an effective tool for attracting equity capital (limited partnership on shares, simple joint-stock company). However, none of them has yet lived up to expectations. However, such attempts are a confirmation that the system of business associations is a dynamic phenomenon and periodically needs modernization in accordance with the socio-economic needs of a specific state.

It is concluded that the polish experience of limited joint-stock partnership and simple joint stock company should be taken into account during further changes in Ukrainian corporation law, especially within the framework of the recodification of the Civil Code of Ukraine.

Keywords: polish law, limited partnership, limited joint-stock partnership, legal entity, legal entities, legal form of legal entities, partnership, business partnership